

Vba

Vejledning
for syns- og
skønsmænd
VBA-2008

VEJLEDNING
FOR SYNS- OG SKØNSMÆND
VBA – 2008

Forord

Denne vejledning er udarbejdet med det formål at være en rettesnor for syns- og skønsmænd, der udmeldes af Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed samt for skønsmænd, der udmeldes af de almindelige domstole.

„Almindelige Betingelser for arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomhed“ udfærdiget af Boligministeriet den 10. december 1992 (AB 92) forudsætter en skønsmandsordning, jf. § 45, hvorefter der på begæring af parten kan udmeldes syn og skøn i tilfælde af uoverensstemmelse, eller hvor det er nødvendigt for at sikre bevisets stilling. Begæring herom fremsættes til Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed, København. En tilsvarende bestemmelse findes i „Almindelige betingelser for totalentreprise“ (ABT 93).

„Almindelige bestemmelser for teknisk rådgivning og bistand“ (ABR 89) henviser i punkt 9.0.2 til skønsreglen i AB 72. Opstår der tvist i et retsforhold, hvor der er vedtaget ABR 89, kan syn og skøn udmeldes til konstatering af omfanget og beskaffenheden af det af rådgiveren faktisk udførte arbejde eller dele heraf.

Ud over den omhandlede udmeldelse af skønsmænd, er det ved nævnetsbeslutning af 24. januar 1973 vedtaget, at man vil være domstole og advokater behjælpelig med at stille forslag til skønsmænd til udmeldelse ved de almindelige domstole efter henvendelse herom, jf. „Statut for Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed“ § 2, nr. 3.

Vejledningen tager sit udgangspunkt i retsplejelovens regler, der må følges, idet der for en stor del er tale om ufravigelige grundsætninger.

Bagest i vejledningen findes eksempel på formulering af en skønserklæring, „Regler for udmeldelse af skønsmænd ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed“, „Statut for Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed“, AB 92 § 45, samt et uddrag af retsplejelovens bestemmelser vedrørende syn og skøn m.v. Denne vejledning suppleres af vejledningen ”Skønsmænd i praksis”, som kan rekvireres hos Voldgiftsnævnet.

INDHOLDSFORTEGNELSE:

Forord	3
Kap. 1. Fastlæggelse af begrebet syn og skøn	7
Kap. 2. Forskellige former for syn og skøn	8
2.1. Syn og skøn udmeldt af de almindelige domstole	8
2.2. Syn og skøn uden for de almindelige domstole	9
Kap. 3. Udmeldelse af skønsmænd	9
3.1. Den formelle udmeldelse	9
3.2. Habilitetsbetingelser for at være skønsmand	9
Kap. 4. Skønsmandens arbejde og pligter	11
4.1. Almindelig orientering	11
4.2. Det forberedende og grundlæggende arbejde - generelle retningslinier	12
4.2.1. Fastlæggelse af den tidsmæssige ramme	12
4.2.2. Tilvejebringelse af sagens materiale	11
4.2.3. Besvarelse af supplerende spørgsmål	12
4.2.4. Uenighed mellem parterne om beviserne	14
4.2.5. Om forhåndstilkendegivelse	14
4.3. Besigtigelsen/åstedesforretningen	14
4.3.1. Almindelig orientering	14
4.3.2. En af parterne udebliver	15
4.3.3. Den praktiske gennemførelse af besigtigelsen	17
4.3.4. Indgåelse af forlig	19
4.3.5. Ekstra møde med parterne	19
4.4. Skønserklæringen	20
4.5. Specielle tvivlsspørgsmål fra praksis	21
a. Skønstemaets formulering	21
b. Skønsmanden må ikke indlade sig på vurderinger af almen eller juridisk karakter	23
c. Eksempel på hvornår der kræves en juridisk bedøm- melse af konstaterede tekniske fakta - mangler	24
d. Skønsmanden kan udtale sig om sædvaner og kutyper i branchen	24
e. Skønsmandens udtalelse om afhjælpningsforanstalt- ninger - hvordan og pris	25
f. Skønsmandens besvarelse af spørgsmål vedrørende erstatningsansvar for en eller flere af parterne	25
Kap. 5. Skønsmandens honorar	27

5.1.	Honorar efter rettens bestemmelse	27
5.2.	Honorar ved syn og skøn uden for de almindelige domstole	28
5.3.	Hæftelsen for udgifter forbundet med skønsforretningen	29
Kap. 6.	Afhjemling	29
Kap. 7.	Skønsmandens ansvar	31
Kap. 8.	Forholdet til Voldgiftsnævnet	31
 Bilag:		
1.	Eksempel på formulering af en skønserklæring.....	32
2.	Statut for Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed	36
3.	Regler for udmeldelse af skønsmænd ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed	39
4.	AB 92 § 45.....	43
5.	Uddrag af retsplejelovens bestemmelser vedrørende syn og skøn m.v. .	44
	Ordliste	48

Kapitel 1. Fastlæggelse af begrebet syn og skøn

Uanset på hvilken måde syn og skøn foranstaltes, er syn og skøn først og fremmest en form for bevisoptagelse.

Som det fremgår af betegnelsen - syn og skøn - omfatter dette i sin typiske form *dels en besigtigelse* af en genstand („syn“), *dels en bedømmelse* („skøn“). Det forudsættes, at skønsmandens virksomhed kræver en særlig sagkundskab, som navnlig en almindelig domstol ikke er i besiddelse af. Formålet med syn og skøn kan således deles op i at vedrøre to behov. Først og fremmest begæres skønsforretningen til sikring af bevis for sagens faktiske forhold. Dernæst er der behov for et skøn, der skal tjene som vejledning for parterne og for den ret, der eventuelt senere skal træffe afgørelse i sagen.

Skønsmændenes virksomhed i den enkelte sag er derfor af overordentlig stor betydning for, hvad der videre vil ske i sagen. Inden skønsforretningen påbegyndes, er det som følge heraf vigtigt, at skønsmanden grundigt gør sig sin opgave klar og holder sig sin uvildighed for øje. På den ene side skal skønsmanden, inden for de givne grænser, løse sin opgave til bunds efter bedste evne og overbevisning. På den anden side må skønsmanden ikke, gennem sin centrale stilling i sagen, gennemtvinge en løsning af sagen, som han ganske privat måtte finde rigtig.

I denne vejledning er givet retningslinier for skønsmandens virksomhed, det vil sige hvordan skønsmanden kan og bør forholde sig for at fremme skønsforretningen til en rigtig tilvejebragt skønserklæring. Det fordres af de af Voldgiftsnævnet udpegede skøns mænd at gøre sig bekendt med denne vejledning og følge den.

Kapitel 2. Forskellige former for syn og skøn

Syn og skøn anvendes i forskellige stadier af en tvist og ved forskellige retsinstanser. Der kan i forbindelse med en sag ved de almindelige domstole udmeldes syn og skøn før eller efter, at en sag anlægges samt under ankesager. Også uafhængigt af de almindelige domstole kan der udmeldes syn og skøn, eksempelvis ved parternes frivillige aftale eller eksempelvis i forbindelse med en voldgiftssag.

Uanset i hvilken situation eller stadier af en sag, der udmeldes syn og skøn, gennemføres skønsforretningen stort set efter samme retningslinier.

2.1 Syn og skøn udmeldt af de almindelige domstole.

Retsplejelovens regler om syn og skøn i borgerlige sager omhandler den typiske situation, at syn og skøn afholdes som led i bevisførelsen under en retssag. Reglerne herom indeholdes i retsplejelovens kapitel 19, §§ 196 - 211.

Disse bestemmelser er gengivet bagest i denne vejledning.

Skønsmændenes udmeldelse sker ved et udmeldelsesdekret, der afsiges af den ret, som behandler sagen. Retten kan, hvis den finder det hensigtsmæssigt, overlade udmeldelsen til en anden ret, f.eks. byretten på det sted, hvor den genstand, der skal besigtiges, befinder sig. Udmeldelsesdekretet skal tydeligt angive skønsforretningens genstand og øjemed. I praksis udarbejdes som regel bestemte spørgsmål, skønstemaet, som skønsmanden skal besvare, men det er ikke ualmindeligt, at udmeldelsesdekretet kun relativt kortfattet angiver genstanden for syns- og skønsforretningen. Udmeldelsesdekretet vil ofte indeholde en tidsfrist, inden hvilken skønserklæringen skal foreligge.

Ved bestemmelsen i retsplejelovens § 343, stk. 1 er der tillige åbnet adgang for udmeldelse af retsligt syn og skøn, uden at der er anlagt retssag. Også i disse tilfælde sker udmeldelsen ved vedkommende ret i form af afsigelse af udmeldelsesdekret.

Skønsmandens pligter og den fremgangsmåde, der skal anvendes ved gennemførelse af skønsforretningen er principielt de samme, uanset om

det udmeldte syn og skøn er en del af bevisførelsen under en verserende retssag, eller det drejer sig om syn og skøn udmeldt, uden at retssag verserer.

2.2 Syn og skøn uden for de almindelige domstole.

Ved syn og skøn uden for de almindelige domstole forstås skønsforretninger, hvor udmeldelsen af skønsmanden *ikke* er sket ved de almindelige domstole. Et sådant syn og skøn er principielt en frivillig sag for de i skønssagen implicerede parter og forudsætter derfor altid en aftale mellem parterne.

Parterne kan når som helst aftale afholdelse af skønsforretning. På baggrund af en sådan aftale kan Voldgiftsnævnet forestå udmeldelsen af skønsmanden efter begæring.

Aftale herom kan imidlertid være indgået lang tid før, at den tvist, der giver anledning til, at syn og skøn skal gennemføres, er opstået. Aftalen om syn og skøn vil da typisk være en del af en større samlet kontrakt, i hvilken man på forhånd har fastlagt, at der under visse nærmere angivne betingelser vil kunne foranstalles syn og skøn. Typiske eksempler herpå er bestemmelserne i AB 92 § 45, ABT 93 § 45 og ABR 89 pkt. 9.0.2, hvorefter Voldgiftsnævnet forestår udmeldelse af skønsmand efter partsbegæring.

Syn og skøn kan begæres både før og efter en voldgiftssags anlæggelse. Såfremt en part ønsker skønsforretning afholdt efter en voldgiftssags anlæggelse, betinges udmeldelsen af voldgiftsrettens tilladelse.

Kapitel 3. Udmeldelse af skønsmand

3.1 Den formelle udmeldelse.

Ingen kan begynde sin funktion som skønsmand, før den formelle udmeldelse foreligger. Er skønsmanden udmeldt af retten, skal skønsmanden skriftligt have modtaget et udmeldelsesdekret. Er skønsmanden udmeldt af Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed, skal

skønsmanden have modtaget udmeldelsesbrev og tillige have modtaget meddelelse om, at skønsforretningen kan påbegyndes.

3.2 Habilitetsbetingelser for at være skønsmand.

Om de personlige betingelser for at fungere som syns- og skønsmand er der indeholdt en række bestemmelser i retsplejeloven §§ 197-199 med henvisning til §§ 60 og 61.

Det grundlæggende synspunkt er, at omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om den pågældendes fuldstændige upartiskhed, medfører inhabilitet hos vedkommende. Det er klart, at nærmere slægtskab med f.eks. en af sagens parter og lignende begrunder inhabilitet. Kan den pågældende have nogen form for interesse i sagens udfald f.eks., fordi sagens udfald kan påføre vedkommende erstatningsansvar, eller fordi vedkommende står i et afhængighedsforhold eller forretningsmæssigt forhold til en af sagens parter, eller i den konkrete sag tidligere har optrådt som rådgiver for en af sagens parter, medfører dette inhabilitet. Den omstændighed, at man uden forbindelse med den konkrete sag tidligere, f.eks. som forfatter i et fagligt tidsskrift eller som led i sin daglige virksomhed, har taget stilling til de almindelige tekniske spørgsmål, som sagen rejser, medfører derimod ikke inhabilitet.

Kravet til skønsmandens habilitet består under hele forløbet. Selvom der som udgangspunkt ikke har været tvivl om skønsmandens habilitet, kan det tænkes, at skønsmanden efterfølgende under sagens forløb bliver inhabil. Skønsmanden bør derfor under hele forløbet holde sig sin uvildighed for øje. Han bør derfor ikke indlade sig på ensidigt at søge oplysninger hos en bestemt part eller umiddelbart lade sig udfritte om forhånds-tilkendegivelser eller på anden måde vise en forhåndsindstilling til fordel for én af parterne.

Det vigtige er, at inhabilitet fortsat ikke foreligger, når skønsmandens erklæring afgives.

Den, der opfordres til at påtage sig hvervet som skønsmand, skal straks overveje sin habilitet i sagen. Foreligger der omstændigheder, som hos vedkommende fremkalder tvivl om, hvorvidt den fornødne habilitet er tilstedet, skal disse omstændigheder meddeles Voldgifts-

nævnet, der tager stilling til, om inhabilitet foreligger. Ved retslige udmeldelser er det retten, der tager stilling til eventuelle spørgsmål om inhabilitet.

Opstår tvivl om habiliteten først efter, at udmeldelsen foreligger, skal man, hvis udmeldelsen er sket for retten, straks forelægge spørgsmålet for vedkommende ret, og hvis udmeldelsen er sket ved Voldgiftsnævnet, straks forelægge spørgsmålet for Voldgiftsnævnets sekretariat. Skønsmanden bør ikke påtage sig arbejde for nogen af parterne under eller efter sagen.

Kapitel 4. Skønsmandens arbejde og pligter

4.1 Almindelig orientering.

Skønsmanden har pligt til at udføre sit arbejde samvittighedsfuldt, efter bedste evne og overbevisning og at fremme sagen mest muligt.

Skønsforretningen kan fremmes som hastesag, hvis sekretariatet finder begæring herom begrundet. En sådan begæring vil typisk blive fremsat i tilfælde, hvor en sagkyndig teknisk bedømmelse kan skabe grundlag for, at et arbejdes fremadskridende berøres mindst muligt af parternes uoverensstemmelse. I tilfælde af fratagelse af et arbejde, f.eks. ved ophævelse af en entrepriseaftale (AB 92 § 44), kan en hastesag ligeledes begrundes, hvor der ønskes en konstatering af omfang og/eller kvalitet af det allerede udførte arbejde (stadeforretning). Det vil i sådanne tilfælde være af afgørende betydning, at skønsmanden iværksætter forretningen meget hurtigt. Hastesager fremmes efter parternes behov, det vil sige samme dag eller hurtigst muligt.

Skønsmandens arbejde kan typisk opdeles i følgende tre punkter, nemlig:

- a. det forberedende og grundlæggende arbejde
- b. besigtigelsen og
- c. affattelsen af skønserklæringen.

Nedenfor under 4.2 omtales det forberedende og grundlæggende arbejde. Under 4.3 omtales skønsmandens funktion under besigtigelsen,

og under 4.4 gives en vejledning om formen for og affattelsen af skøns-erklæringen. Afsnit 4.5 omtaler specielle tvivlstilfælde fra praksis.

Herudover er det skønsmandens opgave at påse, at arbejdet med sagen kan holdes inden for den økonomiske ramme, der er aftalt med parterne og i tilfælde, hvor udmeldelse er foretaget af Voldgiftsnævnet, er dækket af den sikkerhedsstillelse, der til enhver tid er indbetalt af parterne til Voldgiftsnævnet.

4.2 Det forberedende og grundlæggende arbejde - generelle retningslinier.

1. Fastlæggelse af den tidsmæssige ramme.

I forbindelse med udmeldelsen tager Voldgiftsnævnet kontakt til skønsmanden for at fastlægge en tidsramme for skønnet og påser over for skønsmanden, at denne tidsramme overholdes. Det tidsmæssige forløb vil ofte være afstemt med parterne, men kan i større sager løbende justeres i forhold til sagens udvikling.

2. Tilvejebringelse af sagens materiale.

Efter udmeldelse modtager skønsmanden sagens materiale.

Skønsmanden bør sætte sig ind i det forelagte materiale for at blive så fortrolig med skønstema, tegninger, beskrivelse og andre bilag, at han med sikkerhed kan lede forretningen.

I hastesager kan udmeldelsen være foretaget, uden at samtlige de sædvanligt krævede oplysninger og eventuelle dokumenter er tilvejebragt inden udmeldelsen.

Skønsmanden skal sikre sig, at det for besvarelsen af de stillede spørgsmål fornødne grundlag er til stede. Dette kan han efter omstændighederne gøre ved spørgsmål til parterne og ved indhentning af kontraktmateriale under skønsforretningen.

Skønsmanden har ret og pligt til sammen med parterne eller efter aftale med parterne på egen hånd at undersøge skønsforretningens genstand. Derudover bør grundlaget for skønssagen være de dokumenter og mundtlige oplysninger, som parterne selv tilvejebringer, eller som

skønsmanden tilvejebringer efter aftale med parterne. Hvis en skønsmand ønsker at skaffe yderligere oplysninger, skal parterne underrettes herom og have lejlighed til at udtale sig. Som udgangspunkt bør skønsmanden være yderst tilbageholdende med på egen hånd at søge sagen oplyst, og parterne bør imødekomme skønsmandens opfordring til at fremkomme med yderligere materiale. Har det været umuligt at skaffe oplysninger til et særskilt spørgsmål, kan skønsmanden undlade at besvare dette, idet han i skønserklæringen angiver årsagen hertil.

3. Besvarelse af supplerende spørgsmål.

Skønstemaet vil normalt indeholde et forbehold om, at der kan stilles supplerende spørgsmål.

Er skønsmanden *udmeldt af retten* besvares supplerende spørgsmål kun, når begge parter billiger det. I tilfælde af uenighed mellem parterne skal retten træffe afgørelse om, hvorvidt supplerende spørgsmål skal besvares.

Spørgsmål udover de i skønstemaet indeholdte - som før, under eller efter besigtigelsen stilles skønsmanden af sagens parter - optager skønsmanden til besvarelse som en udvidelse af skønstemaet, *når skønsmanden er udmeldt af Voldgiftsnævnet*.

Det følger af § 7 stk. 3 i „Regler for udmeldelse af skøns mænd ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed“, at enhver af partene (eller deres advokater) under forretningen kan ændre sit eget oprindelige skønstema og/eller rette supplerende spørgsmål til skønsmanden. Det følger utvetydigt af denne bestemmelse, at ingen part (eller dennes advokat) med rette kan modsætte sig, at der under skønforretningen fremsættes ændrede eller supplerende spørgsmål.

Skønsmanden bør dog være opmærksom på, at supplerende spørgsmål reelt kan ændre sagens tekniske karakter i forhold til de på udmeldelsestidspunktet foreliggende oplysninger, og at dette kan medføre, at skønsmanden ikke er kompetent til at besvare de nye spørgsmål.

Skønsmanden bør i alle tilfælde afskære supplerende spørgsmål, der i forhold til det oprindelige skønstema, herunder de inden udmeldelsen fremsatte tillægsspørgsmål, væsentligt ændrer sagens tekniske område. Fremkommer sådanne spørgsmål, bør skønsmanden påpege, at grundlaget for udmeldelsen af ham er forrykket.

Dette gælder principielt, selvom skønsmanden mener sig fagligt kvalificeret til at besvare de nye spørgsmål og selvom parterne er enige herom. Skønsmanden må her erindre, at Voldgiftsnævnet enten har foreslået ham til retslig udmeldelse eller selv udmeldt ham på grundlag af oplysninger, der nu har vist sig at være ufuldkomne.

Det forekommer, at en part eller dennes advokat protesterer imod, at der stilles supplerende spørgsmål under besigtigelsen, selvom det eller de supplerende spørgsmål ikke betyder en sådan teknisk udvidelse af skønstemaet, at grundlaget for udmeldelsen af skønsmanden viser sig at være et andet end på udmeldelsestidspunktet. Det kan i dette tilfælde være vanskeligt for skønsmanden at afgøre, hvorvidt det er fremsættelsen af supplerende spørgsmål eller protesten derimod, der er berettiget.

Viser det sig umuligt at tilvejebringe enighed om enten spørgsmålets fremsættelse eller om, at spørgsmålet frafalder, bør skønsmanden foranledige sagen forelagt for Voldgiftsnævnet. Opstår der uenighed mellem parterne om spørgsmål i skønstemaet eller om fremlæggelse af bilag, afgør Voldgiftsnævnet uenigheden herom. Skriftvekslingen herom skal være afsluttet inden 14 dage efter, at uenigheden er konstateret.

4. Uenighed mellem parterne om beviserne.

Skønsmanden må ikke indlade sig på bedømmelse af bevisernes værdi. Er der f.eks. ikke enighed mellem parterne om hændelsesforløbet i sagen forud for syn- og skønsbegæringen, må han henvise parterne til at formulere alternative spørgsmål, alt efter hvilket faktum, der skal lægges til grund ved skønserklæringens udarbejdelse. I den situation må skønsmanden tydeligt præcisere, under hvilke forudsætninger spørgsmålene besvares. Den korte sagsfremstilling, der ofte er indledning til skønstemaet, er skrevet af rekvirenten, hvilket skønsmanden må holde sig for øje ved gennemlæsningen.

5. Om forhåndstilkendegivelse.

Skønsmanden *må ikke* på noget tidspunkt, før skønserklæringen er afgivet, tilkendegive sit standpunkt eller gå i rette med parterne. Hvis skønsmanden under eller efter besigtigelsen udfrttes om en forhåndstilkendegivelse, bør han i almindelighed nægte at fremkomme med en sådan, også selvom parterne måtte være enige om at høre skønsmandens

forhåndsvurdering. Vedrørende skønsmandens eventuelle medvirken under forligsforhandlinger henvises til side 19.

4.3 Besigtigelsen/åstedetforretningen.

1. Almindelig orientering.

Selve besigtigelsen foregår under skønsmandens ledelse.

Skønsmanden skal give parterne underretning om, når og hvor besigtigelsen foregår. Såfremt en part er repræsenteret ved advokat, bør alle henvendelser angående sagen ske til advokaten. Når skønsmanden er udmeldt og har sat sig ind i sagen og de vedlagte oplysninger, giver han parterne lejlighed til at udtale sig om sagen og til at tilvejebringe yderligere oplysninger. Skønsmanden skal tillige sikre, at enhver af parterne bliver tilsagt til møderne i sagen samt bliver gjort bekendt med, hvad andre parter i sagen har anført tillige med de dokumenter, der er fremsendt til skønsmanden. Der gives parterne valgmuligheder mellem to mødetidspunkter, hvorefter skønsmanden fastlægger mødetidspunktet på et af disse. Kan en part ikke møde på det fastsatte tidspunkt, må der mødes ved stedfortræder.

Skønsmanden skal i sager, hvor han er udmeldt af Voldgiftsnævnet, tilstille Voldgiftsnævnet kopi af mødeindkaldelser og korrespondance, der eventuelt måtte blive udvekslet direkte mellem parterne og skønsmanden. Ligeledes skal Voldgiftsnævnet orienteres om væsentlige aftaler, der træffes telefonisk mellem skønsmanden og parterne samt om aftaler vedrørende indhentelse af tekniske undersøgelser m.v.

Melder en af parterne afbud, kan skønsmanden omberamme besigtigelsen, således at alle parter kan deltage. Dette er ikke tilfældet, hvor den part, der melder afbud udtrykkeligt tilkendegiver, at den pågældende ikke har noget ønske om at deltage. Skønsmanden skal heller ikke omberamme besigtigelsen, såfremt formålet hermed så forspildes.

Besigtigelsen foregår selvsagt på det sted, hvor den fysiske genstand befinder sig. I mindre, ukomplicerede sager vil det som regel være tilstrækkeligt med kun ét møde, nemlig det møde på åstedet, under hvilket besigtigelsen finder sted. I større, mere komplicerede sager vil det ofte kunne lønne sig, at skønsmanden foranstalter forberedende møder med

sagens parter, navnlig med henblik på gennemgang af skønstema og sagens bilagsmateriale.

2. En af parterne udebliver.

Skønsmanden bør som udgangspunkt af principielle grunde undgå møder med én part alene. Skønsmanden kan her møde den vanskelighed, at parter og/eller deres advokater, trods behørig indkaldelse til møde, udebliver. I dette tilfælde må skønsmanden vurdere, dels om mødet tåler udsættelse, dels om mødet overhovedet er gennemførligt og tjener noget fornuftigt formål, uden at den fraværende part deltager.

Skønsmanden afgør, om et berammet møde tåler udsættelse eller ej. I tvivlstilfælde kan skønsmanden søge vejledning hos Voldgiftsnævnets sekretariat.

Skønsmanden må være forberedt på efterfølgende at skulle kunne *be-grunde sin afgørelse*, hvad enten denne er gået ud på gennemførelse eller udsættelse af mødet.

Ønsker den eller de mødte parter udsættelse, bør skønsmanden kun modsætte sig udsættelse, såfremt han ud fra sin tekniske indsigt mener, at det er forbundet med fare for genstandens omgivelser, eller det kan medføre et samfundsmæssigt uacceptabelt stort værdispild som følge af skadeudvidelse ikke straks at foretage besigtigelse. Vil den bevisoptagelse, som besigtigelsen er, blive umuliggjort, såfremt den udsættes, bør skønsmanden på den eller de mødende parters begæring derom gennemføre besigtigelsen. Det samme gælder, såfremt den eller de mødende parters økonomiske eller retlige interesser udsættes for nærliggende risiko, såfremt besigtigelsen ikke gennemføres. Dette vil f.eks. i almindelighed være tilfældet, når en bygherre ønsker konstateret omfanget og kvaliteten af en entreprenørs eller håndværkers arbejde, inden vedkommende entreprise overgives til en anden entreprenør eller håndværker. Påberåber den eller de mødende parter sig økonomisk risiko som begrundelse for gennemførelse af besigtigelsen, bør skønsmanden ikke indlade sig på en dybere prøvelse af risikoens holdbarhed. Er de påberåbte forhold blot nogenlunde sandsynliggjorte, bør skønsmanden gennemføre besigtigelsen.

Det vil heraf ses, at hovedreglen i praksis er, at kun ganske særlige grunde kan føre til, at skønsmanden mod de mødendes ønsker nægter at

fremme forretningen, fordi en part eller advokat, efter at være behørigt indkaldt, er udeblevet.

Udsættes besigtigelsen ikke, må skønsmanden i fornødent omfang søge de oplysninger tilvejebragt, som den fraværende part ellers kunne forventes at fremkomme med. Dette gælder i særdeleshed, når det er nødvendigt for at kunne besvare de spørgsmål, som den tilstedeværende part har stillet. Skønsmanden er her som ellers berettiget til indenfor det samlede skønstemas rammer selvstændigt at søge fornødne oplysninger tilvejebragt, men skønsmanden skal fortsat udøve sin virksomhed neutralt. Skønsmanden må ikke handle som „advokat“ for den fraværende part og navnlig ikke af egen drift fremsætte og tage stilling til spørgsmål, som han måtte finde, at den fraværende part kunne og burde have fremsat. Er nogle af de af den fraværende part fremsatte spørgsmål for uoplyste til at kunne besvares, må udeblivelsen medføre, at spørgsmålene til sin tid i erklæringen lades ubesvaret.

Skønsmanden skal holde den fraværende part underrettet om det under mødet passerede.

I „Regler for udmeldelse af skønsmand ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed“ § 9 er bestemt, at såfremt nogen af parterne ved at udeblive fra skønnets møder eller på anden måde skulle vise sig uvillig til at medvirke til sagens oplysning, er skønsmanden berettiget til at afgive skønnet på grundlag af det af de andre interesserede oplyste og af de oplysninger, som skønsmanden selv måtte have tilvejebragt. Skønsmanden bør ikke i videre omfang end ovenfor anført benytte sig af denne bestemmelse, uden forinden at have forelagt de i sagen opståede problemer for Voldgiftsnævnets sekretariat.

Er skønsmanden udmeldt af retten, bør skønsmanden - uanset hvad han i udeblivelsessituationen på stedet har besluttet og eventuelt udført - i tvivlstilfælde og navnlig i tilfælde af uenighed med en af sagens parter og/eller advokater, søge vejledning ved vedkommende ret.

3. Den praktiske gennemførelse af besigtigelsen.

Skønsmanden skal lede besigtigelsen under hensyntagen til de spørgsmål, der efter skønstemaet skal besvares, og skønsmanden bør for sig selv have planlagt besigtigelsens gang i hovedtræk på grundlag af den forudgående gennemgang af sagens akter.

Ved mødets begyndelse skal skønsmanden notere sig de fremmødtes navn, stilling og adresse, og for så vidt angår alle andre end selve parterne, hvem den pågældende enten repræsenterer eller møder med.

Fungerer i skønssagen flere skønsmænd sammen, bør det på forhånd mellem skønsmændene være aftalt, hvem der leder mødet.

Efter præsentationen af de mødende bør skønsmanden gennemgå de i skønstemaet stillede spørgsmål med parterne og/eller deres advokater. Skønsmanden skal herved give parterne og/eller deres advokater lejlighed til at udtale sig om spørgsmålene, og skønsmanden er berettiget til selv at søge fornødne oplysninger.

Skønsmanden bør notere sig de fremsatte udtalelser i det omfang, det er relevant for forståelsen af spørgsmålene. Skønsmanden bør tillige være opmærksom på, hvem der har fremsat de respektive udtalelser.

Skønsmanden bør, såvel under de indledende drøftelser som under selve den faktiske besigtigelse, påse, at mødet forløber i god ro og orden. Skønsmanden bør ikke tolerere, at den ene part og/eller dennes advokat på utilbørlig vis søger at dominere mødet, for eksempel ved at afbryde modpartens indlæg.

Det kan sædvanligvis anbefales, at skønsmanden, emne for emne i skønstemaet, giver parterne eller deres advokater lejlighed til at fremsætte deres synspunkter, men der bør som hovedregel ikke indrømmes parterne adgang til at fremkomme med mere end ét indlæg som svar på modpartens oprindelige indlæg. Skønsmanden løber ellers den risiko, at mødet udarter sig til en ukontrollabel og sjældent frugtbar diskussion, der ofte vil være mere forvirrende end vejledende.

En ordnet form for mødet vil ofte kunne tilvejebringes af skønsmanden, når denne ved mødets begyndelse fastsætter, efter hvilken „dagsorden“ han agter at lede mødet. De fleste advokater vil formentlig føle det som en lettelse at konstatere, at skønsmanden er i stand til at lede mødet fast, neutralt og sagligt. Det befordrer ikke mødets saglige formål, hvis parterne og/eller deres advokater føler et konstant behov for at holde hinanden i skak, fordi de nærer mistillid til mødets forløb på grund af overdreven formløshed fra skønsmandens side.

Det forekommer, at en parts advokat indlader sig på en formelig juridisk procedure for skønsmanden. Ved en juridisk procedure forstås i

nærværende sammenhæng en udvikling af en retlig relevant argumentation, der går ud over dels en fremstilling af de faktiske omstændigheder, der er af betydning for skønsmandens konstatering af nogle faktiske omstændigheder og hans tekniske vurdering heraf, dels en kort og koncis redegørelse for den juridiske baggrund for spørgsmålets formulering og for, at det er stillet. En juridisk procedure bør skønsmanden afskære som irrelevant for skønsforretningen. Det rette forum er vedkommende domstol eller voldgiftsret.

Alle væsentlige spørgsmål skal behandles af skønsmanden i alle parter og advokaters nærværelse. Fungerer flere skønsmænd, bør alle skønsmændene principielt være tilstede ved handlingerne af de enkelte spørgsmål.

4. Indgåelse af forlig.

Bestemmelsen i AB 92 § 45 om udmeldelse af syn og skøn er indsat bl.a. ud fra det synspunkt, at et syn og skøn ofte faktisk afgør stridigheder mellem parterne, og således kan medføre, at egentlig domstols- eller voldgiftsproces undgås.

Dette er imidlertid *ikke* ensbetydende med, at skønsmanden aktivt bør søge at tilvejebringe et forlig mellem parterne. Det afgørende for forligsmulighederne er, at parterne gennem skønserklæringen får de tekniske bedømmelser, som ofte vil give dem selv mulighed for at forhandle sig til rette. Hvis skønsmanden, inden skønserklæringen er afgivet, stiller forligsforslag, kan man frygte, at resultatet tværtimod bliver en tvivl hos en part om skønsmandens uvildighed og derved en forringelse af de forligsmuligheder, der ville have været til stede efter et normalt gennemført syn og skøn.

Dermed er det ikke sagt, at skønsmanden aldrig bør fremsætte forligsforslag, men det må kun ske, hvis alle de implicerede udtrykkeligt erklærer sig enige heri, og skønsmanden må, inden han eventuelt efterkommer en opfordring til at fremsætte forligsforslag, nøje overveje, om han er aldeles sikker på at have dannet sig sin endelige mening om sagens tekniske problemer og kan overskue konsekvenserne for parternes indbyrdes retsforhold.

5. Ekstra møde med parterne.

I komplicerede sager kan det være praktisk ved besigtigelsens afslutning eller kort tid derefter at holde endnu et møde, hvor sagens akter foreligger, med henblik på at få formuleret og nedskrevet eventuelle supplerende spørgsmål, truffet aftale om supplerende oplysninger eller undersøgelser. Parterne orienteres herom.

Af skønsmandens arbejde står herefter tilbage affattelsen af skønsklæringen.

4.4. Skønsklæringen.

Ved affattelsen af skønsklæringen anbefales det skønsmanden at ordne stoffet som angivet i nedenstående eksempel på en skønsklæring. En skønsklæring bør i almindelighed indeholde:

- a. Henvisning til udmeldelsen, herunder navnet på vedkommende ret, retsafdeling, dato for udmeldelsen, sagens retsjournalnummer og betegnelse (parternes navne) eller henvisning til Voldgiftsnævnets udmeldelse, journalnummer etc.
- b. En kort oplysning om, hvad skønsmanden har foretaget sig i forbindelse med sagens behandling inden besigtigelsen.
- c. Liste over fremlagte bilag.
- d. En kort beretning om besigtigelsen, herunder opgivelse af ugedag, dato, tid og sted for besigtigelsen, de fremmødtes navn og stilling i følgende orden: Sagsøgeren, dennes advokat, personer, der er tilkaldt af sagsøgeren, sagsøgte, dennes advokat, personer tilkaldt af sagsøgte.
- e. En kort beretning om, hvad der er foretaget mellem besigtigelsen og skønsklæringens udarbejdelse, herunder, om der er indhentet særlige oplysninger eller foretaget særlige undersøgelser, og om skønsmanden på egen hånd har foretaget supplerende eftersyn eller lignende, samt om skønstemaet under sagens behandling er udvidet med tillægsspørgsmål.
- f. Anførelse af skønstemaets spørgsmål et for et med skønsmandens besvarelse følgende umiddelbart efter hvert spørgsmål.

Skønsmanden må ved udarbejdelse af erklæringen være forberedt på, at denne skal kunne motiveres i retten, og som tidligere nævnt må skønsmanden gøre rede for årsagerne, hvis et spørgsmål kun delvist eller slet ikke kan besvares.

Skønsmanden bør ved udarbejdelsen være opmærksom på, at hans erklæring skal tjene til at skaffe domstolen eller voldgiftsretten det rette grundlag for afsigelse af dom eller parterne et grundlag for at løse tvivls-spørgsmålet forligsmæssigt. Han er derfor ikke absolut bundet til at nøjes med en direkte besvarelse af skønstemaets spørgsmål, men er berettiget til - indenfor det felt, hvor domstolen eller voldgiftsretten har ønsket at gøre brug af hans sagkundskab - at udtale sig friere, såfremt det tilsigtede resultat bedre opnås derved. Navnlig kan det i mange tilfælde være anbefalelsesværdigt, at skønsmanden i erklæringen indledningsvis indarbejder en kortfattet generel teknisk indføring i de for skønssagen centrale tekniske emner.

Er der udmeldt to eller flere skøns mænd, sammenarbejdes disses besvarelse af skønstemaets spørgsmål til en fælles skønserklæring. Hvis skøns mændene ikke er enige i bedømmelsen af et eller flere af de omhandlede spørgsmål, skal hver enkelt mening fremgå af erklæringen.

Skønserklæringen stiles enten til retten (når skønsmanden er retslig udmeldt) eller til Voldgiftsnævnet, og den skal underskrives af skønsmanden.

Skønsmanden tilstiller retten skønserklæringen med bilag i det fornødne antal eksemplarer. Evt. farvefotos optrykkes i alle eksemplarer. Ved sager, der behandles af byretten, fremsendes erklæringen i 1 eksemplar. Ved landsretssager fremsendes erklæringen i 3 eksemplarer. Genpart af skønserklæringen sendes samtidig til sagens parter, hvem den skal være i hænde senest 3 dage inden det for afhjemlingen fastsatte retsmøde. Kan dette ikke overholdes, må motiveret begæring om udsættelse fremsættes i god tid over for skønsrekvirenten. I udenretlige sager indsendes erklæringer til Voldgiftsnævnet i passende antal genparter, inklusive farvefotos m.v. i alle eksemplarer.

4.5. Specielle tvivlsspørgsmål fra praksis.

Selvom næppe to skønssager ligner hinanden fuldstændigt, viser erfaringen fra praksis, at der jævnligt forekommer de samme tvivlsspørgsmål i de enkelte sager. Her er omtalt nogle af de helt fundamentale spørgsmål.

Det skal anbefales, at skøns mænd udpeget af Voldgiftsnævnet i tilfælde, hvor de måtte føle sig usikre på, hvilken stilling de i en given situation bør indtage, søger vejledning enten ved den udmeldende ret eller hos Voldgiftsnævnets sekretariat.

a. Skønstemaets formulering.

De i skønssagen optrædende parter vil typisk have klart modstridende interesser, hvilket vil afspejle sig i de spørgsmål, som parterne hver især i det samlede skønstema stiller skønsmanden.

Skønstemaet udarbejdes som hovedregel af advokater. Hvis spørgsmålene ikke er formuleret på en sådan måde, at de fremtræder som teknisk relevante, bør skønsmanden være parat til at hjælpe parterne og/eller deres advokater i fornødent rimeligt omfang med at få præciseret, hvad det er, skønsmanden skal udtale sig om.

Denne bistand fra skønsmandens side skal selvfølgelig udøves ganske neutralt. Skønsmanden må således aldrig optræde som rådgiver for en af parterne, og skønsmanden må ej heller direkte eller indirekte opfordre én af parterne til at stille et i forhold til det foreliggende skønstema nyt spørgsmål. Skønsmanden må derimod gerne medvirke til, at et stillet spørgsmål får en præcis formulering, således at skønsmanden har det fornødne grundlag for sin besvarelse.

Det kan forekomme, at en af parterne søger at benytte syn og skøn til en generel undersøgelse af f.eks. et bygværk ved at spørge: „Er der mangler ved bygværket og da hvilke?“ Det er ikke skønsmandens opgave på denne måde at foretage det eftersyn, som påhviler bygherren.

Kun i de tilfælde, hvor der er konkret anledning til at frygte bestemte manglers tilstedeværelse eller ved stædeopgørelser, bør syn og skøn anvendes, og kun spørgsmål, der stilles på baggrund af konkrete mistanker om for eksempel fremkomsten af konstaterbare skader, funktionssvigt eller tegn på skader, bør besvares.

Disse principper forhindrer dog ikke, at en skønsmand kan beskrive og vurdere evt. mangler af ensartet karakter, når blot der ikke bliver tale om, at skønsmandens indsats træder i stedet for den registrering, som påhviler bygherren.

Da skønstemaet netop ofte udarbejdes af jurister, er det naturligt, at den juridiske terminologi i større eller mindre grad præger skønstemaet. Skønsmanden vil som tekniker ikke altid på forhånd være kendt med betydningen af denne terminologi, idet den juridiske sprogbrug i udstrakt grad anvender ganske dagligdags ord, men i en specifik betydning. (Der er til denne skønsvejledning udarbejdet en ordliste).

Skønsmanden bør gøre sit til, at den af og til forekommende kommunikationsvanskelighed mellem teknikere og ikke-teknikere ikke giver den konkrete skønssag et skævt forløb. Han bør nøje gøre sig klart, hvad der menes med de stillede spørgsmål, og han bør i fornødent omfang i sin skønserklæring ved besvarelsen af de enkelte spørgsmål kort anføre de oplysninger om forståelsen af spørgsmålet, som han har fået meddelt, eller subsidiært anføre, hvorledes han har forstået spørgsmålet.

b. Skønsmanden må ikke inkludere sig på vurderinger af almen eller juridisk karakter.

Skønsmandens opgave er at besvare spørgsmål af teknisk karakter inden for hans kompetenceområde, hvorimod han må afvise at besvare spørgsmål af almen karakter, som hans faglige kompetence ikke giver ham specielle forudsætninger for at besvare, ligesom juridiske spørgsmål må overlades til retten. I praksis er det ikke muligt at opretholde en aldeles skarp sondring mellem en sags tekniske faktum og den juridiske bedømmelse af dette faktum.

Det rigtige i princippet om, at skønsmanden alene skal tage stilling til sagens faktiske tekniske spørgsmål, herunder i påkommende tilfælde også fremkomme med en teknisk bedømmelse af de konstaterede fakta, ændres ikke af den omstændighed, at skønsmanden bør søge at opnå den bedst mulige forståelse af de retlige kriterier, der bestemmer sagens udfald. De retsregler, der juridisk regulerer retsforholdet mellem parterne, knytter nu engang retsvirkninger til tingenes faktiske egenskaber og til den tekniske bedømmelse af disse egenskaber. Skønsmanden må derfor omhyggeligt interessere sig for den juridiske baggrund for, at de i

skønstemaet indeholdte spørgsmål bliver stillet. Der er intet mærkværdigt i dette krav til skønsmanden, og det modsvares af, at juristerne, det være sig retten eller advokaterne i sagen, i rimeligt omfang søger at sætte sig ind i og forstå sagens tekniske stof. Det ses imidlertid uhyre sjældent, at juristerne forsøger at sætte deres vurdering af den tekniske side af sagen over den tekniske erklæring. Derimod er der grund til at advare imod, at skønsmanden, tilsigtet eller utilsigtet, indlader sig på en bedømmelse af de juridiske følger af de konstaterede tekniske fakta.

c. Eksempel på hvornår der kræves en juridisk bedømmelse af konsekvenserne som følge af konstaterede tekniske fakta - mangler.

Mange skønstemaer vedrører mangler ved en genstand, og det er i skønstemaer et hyppigt forekommende spørgsmål om „manglen er væsentlig“. Nu medfører det imidlertid i en lang række kontraktforhold meget indgribende retsvirkninger, hvis en konstateret mangel findes at være væsentlig. Ved afgørelsen af, om der forligger en væsentlig mangel, tillægges det særlig vægt, om manglen efter en konkret vurdering på ikke ubetydelig måde hindrer eller sinker ibrugtagning af den del af byggeriet eller anlægget, som entreprisen omfatter.

Drejer det sig om et bygge- og anlægsarbejde, for hvilket AB 92 er gældende, betyder konstatering af en væsentlig mangel, at bygherren kan nægte entreprenøren at aflevere arbejdet med blandt andet den virkning, at entreprenøren fortsat bærer risikoen for skader på arbejdet. Den part og/eller advokat, der måtte have stillet spørgsmål om konstaterede manglers væsentlighed ønsker med andre ord at afæske skønsmanden en udtalelse om, hvilke retlige følger de konstaterede mangler efter skønsmandens opfattelse bør have.

Skønsmanden bør afvise at fremkomme med en sådan udtalelse, idet *dette spørgsmåls bedømmelse henhører under retten*. Skønsmanden bør i dette tilfælde henvise skønssagens parter og/eller advokater til at stille spørgsmål om den tekniske betydning af de konstaterede mangler, således at skønsmanden eksempelvis udtaler sig om genstandens anvendelighed, holdbarhed, forsvarlighed etc. i relation til de konstaterede mangler.

d. Skønsmanden kan udtale sig om sædvaner og kutymmer i branchen.

Kun ganske undtagelsesvis og med de fornødne forbehold knyttet dertil bør skønsmanden udtale sig om de retlige følger af de konstaterede forhold, nemlig i tilfælde af, at der i en bestemt branche eller på et bestemt område efter skønsmandens erfaring og overbevisning findes en i praksis fulgt fast sædvane for, at visse konstaterede forhold har visse retlige følger.

e. Skønsmandens udtalelse om afhjælpningsforanstaltninger - hvordan og pris.

I praktisk taget alle skønssager, der vedrører muligt konstaterede mangler, forekommer i skønstemmet to klassiske spørgsmål, nemlig spørgsmålet om, hvorledes manglerne kan afhjælpes og spørgsmålet om, hvad denne afhjælpning vil koste.

Når sådanne spørgsmål stilles, opstår problemet om, hvor langt skønsmanden skal gå i sin besvarelse af spørgsmålene. En udtømmende besvarelse af disse spørgsmål kunne i sin yderste konsekvens forudsætte, at skønsmanden skulle udarbejde et fuldt detailprojekt for så vidt angår afhjælpningen samt indhente tilbud på afhjælpningsforanstaltningernes pris. Dette er ikke formålet med syn og skøn.

Det kan med utvivlsomhed slås fast, at skønsmanden, når han stilles overfor disse spørgsmål, ikke er forpligtet til at gå så vidt for at besvare dem. Denne bedømmelse skal netop være et skøn. Skønsmanden bør alene angive de generelle og principielle retningslinier for en mulig afhjælpning og alene skønne over de med afhjælpningen forbundne omkostningers størrelse. Vurderingen skal naturligvis foretages omhyggeligt og samvittighedsfuldt, men skønsmanden er berettiget til at fastholde, at han alene afgiver et skøn, og at dette skøn nødvendigvis må være behæftet med en rimelig usikkerhedsmargen. Det er imidlertid vigtigt, at skønsmandens beskrivelse af, hvilken udbedring, der er aktuell, formuleres teknisk, men i forståelige vendinger. Herudover bør omkostningerne angives som en estimeret pris.

Det forekommer, at skønsmanden anmodes om at være tilsynsførende ved afhjælpningsarbejdet. Uanset at dette kunne forekomme praktisk, må det frarådes, at skønsmanden påtager sig denne opgave. I givet fald bør det kun ske, såfremt alle parterne kan billige dette, idet det er egnet til at rejse tvivl om skønsmandens uvildighed.

f. Skønsmandens besvarelse af spørgsmål vedrørende erstatningsansvar for en eller flere af parterne.

Skønsmanden vil i praksis ofte komme ud for, at en eller flere af de i sagen implicerede parter opfordrer skønsmanden til at udtale sig om, hvilken af parterne, der bærer ansvaret for de eventuelt konstaterede skader, mangler m.v. Ikke sjældent vil spørgsmålet være så vidtgående, at skønsmanden tillige opfordres til at udtale sig om, hvorledes ansvaret bør fordeles mellem flere implicerede parter.

Skønsmanden bør her være opmærksom på, at advokater, der ønsker udtalelse om ansvar og/eller ansvarsfordeling, ofte har for øje at sikre sig en udtalelse, på hvilket et erstatningskrav juridisk kan gennemføres. Statuering af, om et udvist forhold er ansvarspådragende og medfører betaling af skadeserstatning, er imidlertid en bedømmelse, der tilkommer retten og ikke en skønsmand at udøve.

I forbindelse med denne principielt klare afgrænsning af skønsmandens kompetence må han være opmærksom på, at den part, der ønsker et erstatningskrav gennemført („skadelidte“), selv har bevisbyrden for dels, om der af en eller flere mulige ansvarlige er udvist et ansvarspådragende forhold, dels hvem, der kan drages til ansvar for det konstaterede forhold og dels endelig erstatningskravets økonomiske størrelsesorden. I praksis kan den mulige erstatningsberettigede part som regel kun løfte sin bevisbyrde ved at henvise til en syns- og skønsertilklæring.

Skønsmanden bør derfor på den ene side som hovedregel afholde sig fra at fremkomme med udtalelser, der direkte pålægger en eller flere parter et erstatningsansvar, men bør på den anden side medvirke til, at de faktiske forhold i en sag oplyses så klart som muligt.

Skønsmanden bør således kun udtale sig om, hvad der kan være årsagen til de konstaterede forhold, og der er intet til hinder for, at skønsmanden udtaler, at f.eks. den projekterende tekniker i en byggesag efter skønsmandens opfattelse har begået visse konstruktionsfejl, der medfører visse nærmere angivne skadevirkninger, og at f.eks. den pågældende entreprenør tillige har begået visse andre udførelsesmæssige fejl, der har visse nærmere angivne skadevirkninger. Skønsmanden er selvsagt ligeledes berettiget til at udtale, at f.eks. præfabrikerede elementer fra en leverandør ikke ses at kunne være årsag til de konstaterede forhold.

Har skønsmanden besvaret spørgsmål i skønstemaet, eksempelvis som ovenfor anført, er der naturligvis dermed delvist taget stilling til ansvarsspørgsmålet, idet i alt fald én af parternes mulige ansvar for de konstaterede mangler er udelukket.

Skønsmanden må imidlertid være opmærksom på, at de af ham konstaterede fejl, der måtte være årsagen til nærmere angivne skader, ikke nødvendigvis medfører erstatningsansvar for den, der har begået fejlen. Om dette er tilfældet, beror på rettens vurdering af det udviste forhold.

I erstatningssager, som de her omhandlede, kan skønsmanden blive præsenteret for spørgsmålet om, hvorvidt de evt. begåede fejl kan lægges de pågældende til last. Skønsmanden må ved besvarelse af sådanne spørgsmål forlade sig på sin egen praktiske erfaring ved vurderingen af, om fejlen kunne være undgået. Der er grund til navnlig at henlede opmærksomheden på, at de skader, der har givet anledning til den konkrete sag, kan have vist sig mange år efter, at det omhandlede arbejde blev projekteret eller udført. Det vil derfor være nødvendigt i sådanne tilfælde, at skønsmanden nøje orienterer sig om, hvad der dengang var fagligt kendt og anerkendt, således at skønsmanden ikke udtaler sig på grundlag af tekniske erfaringer, der først senere måtte være erhvervet.

I særlige tvivlstilfælde for så vidt angår dette spørgsmål, må det igen anbefales skønsmanden enten at søge vejledning hos vedkommende ret eller forelægge spørgsmålet for Voldgiftsnævnets sekretariat.

Kapitel 5. Skønsmandens honorar

Kan skønsmanden bedømme, at honoraret vil komme til at stå i misforhold til sagens økonomiske størrelsesorden, bør skønsmanden i god tid og helst skriftligt gøre parterne og Voldgiftsnævnet opmærksom herpå.

1. Honorar efter rettens bestemmelse.

Skønsmandens honorar fastsættes af retten på grundlag af bestemmelsen i retsplejelovens § 211.

Til oplysning for retten bør skønsmanden sidst i skønserklæringen foreslå det beløb, han finder passende som honorar for det med forretningen forbundne udlæg til befordring, porto, maskinskriv-

ning m.v. Det skal anføres, at godtgørelse for møde til afhjemling ikke er indeholdt i det beregnede honorar.

Væsentlige udgifter til indhentning af særlige oplysninger, som skønsmanden anser for nødvendig for en udtømmende besvarelse af spørgsmålene, bør forlods godkendes af parterne. I den forbindelse bør skønsmanden sikre sig, at der findes midler til betaling af disse udgifter.

I sager, hvor erklæring afgives lang tid forud for sagens domsforhandling, kan skønsmanden særskilt anmode retten om at godkende honoraret og pålægge rekvirenten at betale det.

Skønsmandens honorar betales af skønsrekvirenten.

2. Honorar ved syn og skøn uden for de almindelige domstole.

I sager, hvor udmeldelsen er sket af Voldgiftsnævnet, har den begærende part stillet sikkerhed for udgifterne ved skønnet, herunder en afgift til Voldgiftsnævnet til dækning af udgifterne ved behandlingen af sagen. Voldgiftsnævnet træffer bestemmelse om, hvor stor denne sikkerhed skal være. Viser sagens omfang sig senere at være større end oprindeligt antaget, kan Voldgiftsnævnet forlange, at sikkerhedens størrelse forhøjes. Skønsmanden skal underrette Voldgiftsnavnets sekretariat, såfremt omkostningerne i sagen væsentligt overstiger det stillede depot. Skønsmanden skal derfor være opmærksom på, at det indbetalte depot til enhver tid er tilstrækkeligt til at dække omkostningerne ved sagens behandling. I et brev fra Voldgiftsnævnet fremgår det, hvor stort det stillede depot er.

Iværksættelse af omkostningstunge undersøgelser skal forlods godkendes af parterne og forelægges Voldgiftsnævnet, der efterfølgende vil tage stilling til forhøjelse af den stillede sikkerhed. Parterne får således mulighed for at overveje deres stilling i sagen. Er der mellem parterne uenighed om en undersøgelse skal foretages, må den part, der ønsker den gennemført, stille sikkerheden herfor. Omkostningen honoreres derefter gennem Voldgiftsnævnet efter regning.

Ved ikke-retslige syn og skøn anfører skønsmanden sit honorarforslag og sin udlægsopgørelse i et særlig brev til Voldgiftsnævnet medfølgende skønserklæringen. Honorarforslaget bør tage sit udgangspunkt i sagens tidsforbrug. Timesatsen for skønsmand kan ikke fastlægges generelt, men udgangspunktet er de satser, der sædvanligvis anvendes.

Timeantallet afhænger af sagens omfang, betydning og sværhedsgrad, men bør begrænses til, hvad sagen kan bære og hvad der netop er nødvendigt. Skønsmanden bør være opmærksom på, at han ikke anvender arbejdstid på uvigtige detaljer.

Den af skønsmanden udøvede virksomhed er momspligtig.

Udlægsopgørelsen bør specificeres. Samtlige relevante udlæg vil blive godtgjort.

Voldgiftsnævnet opkræver honorar m.v. hos rekvirenten og afregner derefter med skønsmanden.

3. Hæftelsen for udgifter forbundet med skønsforretningen.

Skønsrekvirenten hæfter for de med skønsforretningen forbundne udgifter, herunder skønsmandens honorar.

Bliver der udmeldt to skøns mænd i stedet for én, på skønsrekvisitus foranledning, hæfter skønsrekvirenten som udgangspunkt også for de derved forøgede udgifter ved skønnet.

Stilles der tillægsspørgsmål til skønsmanden, hæfter skønsrekvirenten tillige, når tillægsspørgsmålene er accessoriske i forhold til det oprindelige skønstema. Fremkommer et supplerende skønstema efter afgivelsen af skønsmandens første erklæring, beror skønsrekvirentens hæftelse herfor på de nærmere faktiske omstændigheder.

Hæftelse for udgiften ved afhjæmning påhviler den af parterne, der har begæret afhjæmningen.

Skønsrekvirentens hæftelse er personlig, også når han er repræsenteret ved advokat. Advokaten indestår imidlertid for skønsrekvirentens betaling, medmindre advokaten udtrykkeligt har tilkendegivet, at alene klienten hæfter for udgifterne ved skønsforretningen.

Kapitel 6. Afhjæmning

Er skønsmanden udmeldt af domstolene, skal han efter indkaldelse afgive mundtlig forklaring i retten. Skøns mænd afgiver forklaring som vid-

ne og har således pligt til at afgive forklaring for retten i samme omfang som vidner.

Der er i retsplejeloven ikke givet nærmere regler om afhjemling af skønsmænd. Det er op til parterne at træffe bestemmelse om, hvorvidt der skal ske afhjemling. Ofte foregår afhjemlingen under domsforhandlingen.

Ved afhjemlingen er skønsmanden - i modsætning til vidner - som regel berettiget til at overvære procedure og vidneførelse, og det kan i almindelighed anbefales at benytte sig heraf, da kendskab til sagens helhed i visse tilfælde kan lette besvarelsen af eventuelle spørgsmål, der måtte blive stillet af retten eller parterne.

Skønsmanden bliver i retten spurgt, om han vedkender sig den skrevne skønserklæring, og bliver mindet om sin pligt til at tale sandhed.

Skønsmanden skal være til rådighed for besvarelse af spørgsmål stillet af retten. Når der er to eller flere skønsmænd, kan de inden besvarelsen opnå rettens tilladelse til at forhandle indbyrdes.

Hvis skønsmandens honorar ikke bringes på bane fra rettens side, kan skønsmanden spørge, om retten kan godkende hans honorarforslag samt tildele ham mødesalær for at give møde i retten. Skønsmanden skal på mødet være forberedt på at oplyse størrelsen af forslag til mødesalær, inkl. forberedelsestid og kørsel m.v.

Er der tale om syn og skøn udmeldt af retten, men uden retssag, må afhjemling ske på et særskilt retsmøde, der berammes af den ret, der har foretaget udmeldelsen. Afhjemling sker i disse sager efter samme fremgangsmåde som ovenfor omtalt.

Tvivelsspørgsmål vedrørende afhjemlingen afgøres af retten.

For så vidt angår syn og skøn udmeldt af Voldgiftsnævnet kan hver af parterne i skønssagen forlange indkaldt til et møde, hvor der under forsæde af en dommer, kan stilles skønsmanden yderligere spørgsmål til supplerende og uddybning af erklæringen.

I de tilfælde hvor skønssagen bliver efterfulgt af en voldgiftssag, foretages afhjemling af skønsmanden ofte under den mundtlige forhandling for Voldgiftsretten for bygge- og anlægsvirksomhed.

Formålet med afhjemlingen er dels at stille uddybende og/eller præciserende spørgsmål med henblik på supplerende af allerede foreliggende besvarelser i skønserklæringen og dels at stille spørgsmål om forhold, der ikke eller kun til dels er omtalt i skønserklæringen.

Kapitel 7. Skønsmændens ansvar

Afgivelse af falsk forklaring i retten straffes efter straffelovens §§ 158-160. Bevidst urigtighed i den til retten stiledede skriftlige erklæring vil efter omstændighederne kunne straffes efter straffelovens § 162.

Skønsmændene er erstatningspligtige efter den almindelige erstatningsretlige regel, som kaldes culpereglen. Denne regel indebærer, at der pålægges erstatningspligt for den påregnelige økonomiske skade, som en skadevolder måtte have forårsaget ved en skadegørende handling, der kan tilregnes ham som forsætlig eller uagtsom.

Kapitel 8. Forholdet til Voldgiftsnævnet

I udenretlige sager skal skønsmændene forholde sig i overensstemmelse med § 11 i „Regler for udmeldelse af skønsmænd ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed“. (VBA skønsregler 2008).

**Eksempel på formulering
af en skønserklæring**

Til Østre Landsrets IV afdeling.

Vedrørende syn og skøn i sag IV nr. _____ / 20

Grosserer _____ mod

Entreprenør _____

Udmeldelsesdekret af _____ 20 modtaget fra _____

advokat _____

den _____ 20 med skønstema og følgende bilag.

1. Hovedtegning i mål 1:100 _____

2. Detailtegning i mål 1:20 _____

3. Arbejdsbeskrivelse _____

Efter at jeg/vi havde gennemgået det forelagte materiale _____

er parterne indkaldt til skønsforretning, som foretages på åstedet

_____ gade nr. _____, _____ dag den _____ 20

kl. _____

Tilstede ved synsforretningen var foruden skønsmanden:

Sagsøgeren, grosserer _____ boende på åstedet.

Sagsøgerens advokat _____ gade nr. _____, København.

Arkitekt _____ gade
nr. _____, København.

Ingeniør _____ gade
nr. _____, København, begge tilkaldt af sagsøgeren.

Sagsøgte, entreprenør _____ gade
nr. _____, København.

Sagsøgtes advokat _____ gade
nr. _____, København, ved fuldmægtig _____

Tømrersvend _____ gade
nr. _____, København,

Arbejdsmand _____ gade

nr. _____, København, begge tilkaldt af sagsøgte.

Skønstemaet oplæstes og besigtigelse foretoges, hvorunder der blev givet parterne lejlighed til at udtale sig om hvert punkt.

Før, under eller efter skønsforretningen er der fra begge parter stillet tillægsspørgsmål og fremlagt følgende bilag.

Fra sagsøgeren _____

Fra sagsøgte _____

hvormed begge parter er gjort bekendt og er indforstået.
Tillægsspørgsmålene er anført i skønserklæringen.

Angående arten af den ved skønsforretningen konstaterede

_____ skade er med parternes billigelse indhentet vedlagte

erklæring fra _____

På grundlag af det foreliggende materiale og det ved skønsforretningen konstaterede, besvarede skønsmanden forelagte spørgsmål efter bedste evne og overbevisning således:

Spørgsmål 1: _____

Svar _____

Spørgsmål 2:

Tillægsspørgsmål fra sagsøgeren _____

Svar _____

Tillægsspørgsmål fra sagsøgte _____

Svar _____

København, den _____

Som honorar for sagens behandling udbedes kr. _____ *)

samt for udlæg til kopialia, erklæring fra _____
og befordring m.m. iht. specifikation

kr. _____

Moms

kr. _____

Tilsammen.....

kr. _____

Hvori godtgørelse for møder i retten ikke er indregnet.
Hvor skønserklæring efter „Regler for udmeldelse af skøns mænd ved
Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed” § 11 fremsendes til
parterne gennem Voldgiftsnævnet, angives honorarforslaget på et særskilt
ark.

*) Kun hvor erklæringen er stilet til den udmeldende ret.

Statut for Voldgiftsnævnet

for bygge- og anlægsvirksomhed (VBA)

(godkendt af Erhvervs- og Byggestyrelsen den 11. juni 2007)

Navn og hjemsted

§ 1

Organisationens navn er ”Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed (VBA).

Formål

§ 2

Voldgiftsnævnets formål er:

- 1) at udarbejde og ajourføre ”Regler for voldgiftsbehandling inden for bygge- og anlægsvirksomhed (VBA-voldgiftsregler 2006)” og ”Regler om forenklet voldgiftsbehandling ved Voldgiftsretten for bygge- og anlægsvirksomhed (VBA-forenklet voldgift 2007)”.
- 2) at administrere voldgift efter disse regler, syn og skøn efter ”Regler for udmeldelse af skønsmænd ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed”, (VBA skønsregler 2008), og at udpege sagkyndige efter ”Regler om sagkyndig beslutning om stillet sikkerhed m.v. ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed”,
- 3) at stille forslag til skønsmænd til udmeldelse ved de almindelige domstole m.v.,
- 4) at udpege mæglere efter ”Regler for mægling ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed”,
- 5) at udpege mediatorer efter ”Regler for mediation ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed”,

6) at udpege bedømmere efter ”Regler om foregreben tvisteløsning ved Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed”, og

7) at vejlede om de formelle regler for voldgift og syn og skøn m.v.

Voldgiftsnævnets sammensætning

§ 3

Voldgiftsnævnet har 11 medlemmer, der udpeges af Erhvervs- og Byggestyrelsen, for 9 medlemmers vedkommende efter indstilling af:

- Foreningen af Rådgivende Ingeniører (FRI)
- Danske Arkitekt Virksomheder
- Dansk Byggeri vedrørende 2 medlemmer
- Håndværksrådet
- Byggesocietetet
- Boligselskabernes Landsforening
- Dansk Industri og
- Bygherreforeningen i Danmark

Voldgiftsnævnet vælger selv sin formand og næstformand blandt Nævnets medlemmer, fortrinsvis blandt de to medlemmer, der er udpeget af Erhvervs- og Boligstyrelsen uden indstilling. Valget gælder for 4 år ad gangen. Genvalg kan finde sted.

Voldgiftsnævnets afgørelser træffes efter stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme afgørende.

Voldgiftsnævnet fastsætter i øvrigt selv sin forretningsorden.

Voldgiftsretterne

§ 4

Det juridiske dommerkollegium

Til Voldgiftsnævnet knyttes et Præsidium bestående af en formand, en næstformand og yderligere et medlem.

Højesterets præsident udpeger Præsidiets formand og næstformand blandt Højesterets dommere og det yderligere medlem blandt landsretternes dommere.

Højesterets præsident udpeger yderligere 15 suppleanter for Præsidiets medlemmer, således at 2 suppleanter udpeges blandt Højesterets dommere og 13 suppleanter blandt landsretternes dommere.

Udpegningen af præsidiemedlemmer og suppleanter sker for 5 år ad gangen. Genudpegning kan finde sted.

Fratræden sker, såfremt et præsidiemedlem eller en suppleant udtræder af den ret, den pågældende ved udpegningen var medlem af eller med udgangen af den måned, hvor vedkommende fylder 70 år, dog således at den pågældende kan færdiggøre allerede tildelte sager.

Til at deltage i behandlingen af enkelte voldgiftssager kan Præsidiets formand i særlige tilfælde udpege en, eventuelt flere nuværende eller tidligere dommere i Højesteret eller landsretterne, eller andre jurister, der opfylder betingelserne for at blive udnævnt som dommer, og træffe bestemmelse om, hvem der i så fald skal fungere som voldgiftsrettens formand. I alle tilfælde gælder, at udpegning ikke kan ske efter, at de nævnte er fyldte 70 år.

Sammensætning af den enkelte voldgiftsret

§ 5

Formændene for de voldgiftsretter, som Voldgiftsnævnet nedsætter med mere end ét medlem, udpeges af Præsidiets formand blandt Præsidiets medlemmer og suppleanter.

Voldgiftsnævnet udpeger for hver enkelt sag afhængig af dennes beskaffenhed voldgiftsrettens to faglige dommere.

Behandles sagen af en enkelt voldgiftsdommer, skal denne i regelen være en faglig dommer.

Sekretariatet

§ 6

Den daglige administration varetages på Voldgiftsnævnets vegne og ansvar af et til Nævnet knyttet sekretariat, der ledes af en sekretariatschef.

Regnskab

§ 7

Regnskabsåret er kalenderåret. Regnskabet, der føres af sekretariatet, skal ved forelæggelsen til godkendelse af Nævnet være revideret og underskrevet af den af Nævnet valgte revisor.

Ændring af statuten

§ 8

Forslag om ændring af statuten kan vedtages med et flertal på mindst 8 medlemmer af Nævnet.

Opløsning

§ 9

Til vedtagelse af forslag om opløsning af Nævnet kræves mindst tre fjerdedele majoritet af samtlige Nævnets medlemmer.

Er tre fjerdedele af medlemmerne ikke til stede ved nævnsmødet, kan Nævnets formand senest 30 dage efter nævnsmødet indkalde til et nyt nævnsmøde, hvor forslaget om opløsning af Nævnet da kan vedtages med tre fjerdedele af de tilstedeværende medlemmer.

Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed

den 4. april 2007

**Regler for udmeldelse af skønsmænd ved
Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed
(VBA skønsregler 2008)**

§ 1

Ved bygge- og anlægsarbejder, hvor „Almindelige betingelser for arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomhed“ udfærdiget af Boligministeriet den 10. december 1992 er gældende, udmelder Voldgiftsnævnet efter begæring af bygherrer, entreprenører, underentreprenører, leverandører og de til bygge- og anlægsarbejdet knyttede teknikere i tilfælde af uoverensstemmelse, eller hvor det er nødvendigt for at sikre bevisets stilling, syn og skøn vedrørende arbejdet eller en del deraf.

Ved andre bygge- og anlægsarbejder kan Voldgiftsnævnet udmelde syn og skøn, hvis parterne er enige om at begære det og underkaster sig nærværende regler.

§ 2

Begæringen indgives skriftligt til Voldgiftsnævnet og skal være ledsaget af følgende oplysninger, jf. „Almindelige betingelser for arbejder og leverancer“ udfærdiget af Boligministeriet den 10. december 1992, § 45, stk. 2:

1) Oplysning om hvilke parter sagen vedrører, samt disse parters adresse og telefonnummer, fax. nr., e-mail-adresse,

2) en skriftlig fremstilling, hvori gives en kort redegørelse for sagen, og som indeholder de spørgsmål, hvorom skønsmandens erklæring ønskes (skønsetemaet),

3) de dokumenter, der er af betydning for sagen, og

4) eventuel angivelse af de ønskede tekniske kvalifikationer hos skønsmanden.

Der bør endvidere gives oplysning om navnene på sagkyndige, der har været interesseret i sagen eller har afgivet udtalelse i den.

§ 3

Der udmeldes i almindelighed én skønsmand. Hvis Voldgiftsnævnet finder, at der er anledning dertil, kan der udmeldes to, eller under ganske særlige omstændigheder flere skøns mænd. Der skal ved afgørelsen heraf tages hensyn til parternes ønske.

§ 4

Rekvirenten har pligt til at stille sikkerhed for alle udgifter ved skønnet, herunder en afgift til Voldgiftsnævnet til dækning af udgifterne ved behandlingen af sagen. Voldgiftsnævnet træffer bestemmelse om, hvor stor denne sikkerhed bør være, og om sikkerhedens art. Sikkerheden må stilles straks. Skønsmanden underrettes om den stillede sikkerheds størrelse. Viser sagens omfang sig senere at være større end oprindelig antaget, kan Voldgiftsnævnet forlange, at sikkerhedens størrelse forhøjes. Skønsmanden skal underrette Voldgiftsnævnet, hvis det viser sig, at den indbetalte sikkerhed ikke er tilstrækkelig. Skønsmanden skal påse, at den indbetalte sikkerhed under hele sagens forløb er tilstrækkelig til at dække samtlige de med sagens behandling forbundne omkostninger.

§ 5

Meddelelse om skønsmandens udmeldelse tilsendes rekvirenten samt modparten tillige med et eksemplar af disse regler.

Indsigelse mod skønsmandens habilitet må fremsættes senest 8 dage efter modtagelsen af underretningen. Fremkommer sådan indsigelse, tager Voldgiftsnævnet under overvejelse, om indsigelsen findes begrundet, og udmelder i bekræftende fald en anden skønsmand.

§ 6

Voldgiftsnævnet kan i sager af hastende karakter udmelde skønsmænd, der kan træde i virksomhed med kort varsel.

I sådanne tilfælde kan Voldgiftsnævnet i fornødent omfang fravige de foranstående regler.

§ 7

Voldgiftsnævnet tager kontakt til skønsmanden for at fastlægge en tidsramme for skønnet og påser, at tidsrammen overholdes.

Når skønsmanden er udmeldt og har sat sig ind i begæringen og de med denne vedlagte oplysninger, giver han parterne lejlighed til at udtale sig om sagen og til at tilvejebringe yderligere oplysninger. Skønsmanden kan vælge skriftlig eller mundtlig forhandling eller en forening af begge dele.

Alle parter skal tilsiges til møderne i sagen. Der gives parterne valgmuligheder mellem to mødetidspunkter, hvorefter mødet fastlægges af skønsmanden på et af disse. Kan en part ikke møde på det fastsatte tidspunkt, må der mødes ved stedfortræder. Alle parter gøres bekendt med, hvad modparten har anført, samt med de dokumenter, der indsendes til

skønsmanden. Under skønsforretningen kan enhver af parterne ændre det oprindelig affattede skønstema og stille supplerende spørgsmål til skønsmanden.

I tilfælde af uenighed mellem parterne om spørgsmål i skønstemaet eller om fremlæggelse af bilag, forelægges denne for Voldgiftsnævnet. Skriftveksling herom skal være afsluttet inden 14 dage, efter at uenigheden er konstateret. Voldgiftsnævnet afgør tvisten på skriftligt grundlag, medmindre det findes mere hensigtsmæssigt, at tvisten behandles på et møde. Voldgiftsnævnet træffer afgørelse af, hvorledes der skal forholdes med omkostningerne i anledning af tvisten.

§ 8

Alle originaldokumenter, tegninger o.lign. har parterne krav på at få tilbageleveret, når skønnet er afsluttet, og udgifterne ved skønnet er betalt, jf. § 13. Af alle aktstykker, som kan fordres tilbageleveret, kan Voldgiftsnævnet forlange bekræftede genparter.

§ 9

Såfremt nogen af parterne ved at udeblive eller på anden måde skulle vise sig uvillig til at medvirke til sagens oplysning, må han finde sig i, at skønsmanden afgiver skønnet på grundlag af det af de andre interesserede oplyste og af de oplysninger, skønsmanden selv måtte have tilvejebragt.

§ 10

Hvis skønsmanden ønsker at skaffe yderligere oplysninger eller anstille undersøgelser - bortset fra sådanne, som tilsigter at supplere hans almenfaglige viden - skal parterne underrettes herom og have lejlighed til at udtale sig.

§ 11

Så snart sagen er færdigbehandlet af skønsmanden, udarbejdes skønserklæringen, som indsendes i underskreven stand til Voldgiftsnævnet, der videresender en kopi til parterne. Erklæringen skal så vidt muligt afgives inden 4 uger efter at sagen er færdigbehandlet, medmindre der er aftalt en anden tidsramme for sagens gennemførelse.

Skønserklæringen skal indeholde oplysninger om, hvem der har givet møde under forretningen samt om, hvorvidt nogen af de interesserede, skønt behørigt tilsagt, er udeblevet eller har vist sig uvillig til at medvirke til sagens oplysning. Såfremt der mellem flere skønsmænd ikke er opnået enighed, skal dette anføres, og i så fald må hver enkelts mening fremgå af erklæringen.

§ 12

Enhver, der i henhold til § 11 har krav på at modtage et eksemplar af skønserklæringen, kan inden 14 dage efter modtagelsen forlange, at Voldgiftsnævnet indkalder til et møde, hvori parterne under forsæde af en af formanden for Voldgiftsretternes Præsidium udpeget dommer kan stille skønsmanden yderligere spørgsmål til supplerings og uddybning af erklæringen.

Der optages referat af det under mødet passerede. Referatet tilstilles de i § 11 nævnte parter.

Udgifterne ved mødets afholdelse, herunder honorar til skønsmanden og vedkommende dommer, afholdes af den part, som har begæret mødet afholdt.

§ 13

Efter skønssagens afslutning indsender skønsmanden til Voldgiftsnævnet regning på de ved skønnet foranledigede udgifter. Størrelsen af

skønsmandens honorar skal godkendes af Voldgiftsnævnet, som derefter foretager en opgørelse af den samlede udgift ved skønnet, herunder den i § 4 nævnte afgift, og afregner med rekvirenten.

For betaling af den samlede udgift hæfter rekvirenten uden hensyn til, om beløbet måtte overstige den stillede sikkerhed.

§ 14

Den eller de, der har fremsat begæring om syn og skøn, hæfter for udgifterne herved, herunder skønsmandens honorar, der fastsættes af Voldgiftsnævnet. Hvis tvisten eller en del deraf indbringes for Voldgiftsretten, tages udgiften og dens nødvendighed i betragtning ved fastsættelsen af sagsomkostninger. Voldgiftsretten fastsætter i så fald skønsmandens honorar.

§ 15

Voldgiftsnævnet kan undtagelsesvis, når rekvirentens økonomiske forhold og sagens beskaffenhed i særlig grad taler derfor, helt eller delvis fritage rekvirenten for at stille sikkerhed eller for at betale udgifterne ved skønnet.

§ 16

Nyt syn og skøn ved anden skønsmand kan kun finde sted, hvis Voldgiftsnævnet finder, at der er anledning dertil. Hvis begæring om voldgiftsbehandling af tvisten er indgivet, tager Voldgiftsretten stilling til fremsatte begæringer om supplerende syn og skøn eller et nyt syn og skøn ved samme eller anden skønsmand.

Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed

den 1. oktober 2008.

AB 92

§ 45. Syn og skøn

Hvis der i tilfælde af uoverensstemmelser mellem parterne eller for at sikre bevisets stilling ønskes udmeldt syn og skøn, fremsættes begæring herom til Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed, København.

Stk. 2. Begæringen skal ved fremsættelsen være ledsaget af

- 1) oplysning om, hvilke parter sagen vedrører, samt disse parters adresse og telefonnummer,
- 2) en skriftlig fremstilling, hvori gives en kort redegørelse for sagen, og som indeholder de spørgsmål, hvorom skønsmandens erklæring ønskes (skønstemaet),
- 3) de dokumenter, der er af betydning for sagen,
- 4) eventuel angivelse af de ønskede tekniske kvalifikationer hos skønsmanden og
- 5) angivelse af, om forretningen mod betaling af et særligt gebyr ønskes fremmet som hastesag.

Stk. 3. Der udmeldes i almindelighed én skønsmand. Hvis Voldgiftsnævnet finder, at der er anledning dertil, kan der udmeldes to, eller under ganske særlige omstændigheder flere skøns mænd. Der skal ved afgørelsen heraf tages hensyn til parternes ønske.

Stk. 4. Nyt syn og skøn ved anden skønsmand kan kun finde sted, hvis Voldgiftsnævnet finder, at der er anledning dertil. Hvis begæring om voldgiftsbehandling af tvisten er indgivet, jf. §47, tager Voldgiftsretten stilling til fremsatte begæringer om supplerende syn og skøn eller nyt syn og skøn ved samme eller anden skønsmand.

Stk. 5. Den eller de, der har fremsat begæring om skønsforretningen, hæfter for udgifterne herved, herunder skønsmandens honorar, der fastsættes af Voldgiftsnævnet. Hvis tvisten eller en del deraf indbringes for Voldgiftsretten, tages udgiften og dens nødvendighed i betragtning ved fastsættelsen af sagsomkostninger. Voldgiftsretten fastsætter i så fald skønsmandens honorar.

Stk. 6. Når nærværende almindelige betingelser gælder i forholdet mellem bygherren og flere parter (entreprenører, leverandører), gælder bestemmelserne i stk. 1-5 også i det indbyrdes forhold mellem de pågældende parter.

Stk. 7. For syn og skøn gælder de regler, som er fastsat af Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed.

Uddrag af retsplejelovens bestemmelser vedrørende syn og skøn:

Kap. 19. Syn og skøn

§ 196. Når der i en borgerlig sag eller i en straffesag fremsættes begæring om optagelse af syn og skøn og begæringen af retten tages til følge, udmelder retten en eller flere syns- eller skøns mænd.

Stk. 2. Personer, som bor uden for vedkommende rets embeds område, kan kun udmeldes af denne, når det er oplyst, at de er villige til at efterkomme udmeldelsen, eller når det findes nødvendigt, enten fordi der inden for retskredsen ikke findes sagkyndige personer, som kan benyttes, eller fordi den ting, der er genstand for forretningen, er uden for retskredsen.

§ 197. Kun personer, der er uberygtede, kan udmeldes til syns- eller skøns mænd, hvorhos personer, der ville være udelukkede fra at handle som dommere i sagen ifølge § 60, stk. 1, nr. 1 og 2, under ingen omstændigheder må tilkaldes som syns- eller skøns mænd, og de øvrige i § 60 nævnte personer kun, for så vidt det ikke er muligt at finde andre lige så gode.

Stk. 2. Til at foretage syn og skøn kan kvinder udmeldes lige så vel som mænd. Alt, hvad der i denne og andre love er bestemt om syns- eller skøns mænd, finder tilsvarende anvendelse på kvinder.

§ 198. Enhver, der er pligtig at vidne, er også pligtig at modtage udmeldelse som syns- eller skønsmand.

Stk. 2. Statens embedsmænd og bestillingsmænd fritages for udmeldelse, når de ved skrivelse fra de dem foresatte myndigheder oplyser, at de ikke har den fornødne tid, eller at forretningens foretagelse i øvrigt kommer i strid med deres offentlige pligter. Personer, for hvem syns- eller skønsforretningens udførelse ville medføre stort besvær eller ulempe, bør, for så vidt omstændighederne tillader det, forskånes for udmeldelse. Det samme gælder for den, der har fyldt 65 år.

§ 199. For så vidt er personer beskikkede med almindelig bemyndigelse til foretagelsen af visse syn eller skøn, bør andre kun udmeldes hertil,

når henvendelse til hine ville medføre en forhaling, hvorved øjemedet kunne forspildes, eller når andre særegne grunde gør det tilrådeligt.

Stk. 2. Til forretninger, ved hvilke der udkræves særegen indsigt eller færdighed, bør i reglen kun udmeldes mænd, der ifølge offentlig stilling eller livserhverv eller dog ifølge offentlig aflagte prøver må anses for duelige hertil.

§ 200. Enhver af parterne kan gøre henstilling til retten om valget af syns- eller skønsmændene, men retten er ikke bundet herved. Retten bør forinden udmeldelsen meddele parterne, hvilke personer der agtes udmeldte, og give dem adgang til at udtale sig om disse. Denne regel kan i straffesager tilsidesættes, når omstændighederne ikke tillader dens iagttagelse.

Stk. 2. Indsigelser, der ikke gøres gældende straks ved udmeldelsen, kan i borgerlige sager kun tages i betragtning, når parten oplyser, at han uden brøde fra sin side har været ude af stand til at fremsætte dem tidligere. Den part, der agter at fremsætte sådanne indsigelser, har inden en uge efter udmeldelsen at indkalde modparten til et møde for den ret, der har foretaget udmeldelsen, og i dette at fremsætte sine indsigelser. Rettens kendelse kan, når den tager indsigelserne til følge, ikke påklages; nægter den at tage indsigelserne til følge, kan der finde kære sted over dens afgørelse.

§ 201. I borgerlige sager må det i udmeldelsesdekretet tydeligt angives, hvad der er forretningens genstand og øjemed.

Stk. 2. I straffesager foretages den til et syn eller skøn fornødne besigtigelse under et retsmøde - der efter omstændighederne bliver at foretage uden for det sædvanlige tingsted, - medmindre synet eller skønnet udkræver fortsat iagttagelse eller undersøgelse, eller besigtigelse under et retsmøde af anden grund, såsom af sømmelighedshensyn, findes uhensigtsmæssig eller ufornöden, i hvilket tilfælde retten kan overlade mændene at foretage eller fortsætte deres besigtigelse uden for retsmøde. I sådant tilfælde bliver der i udmeldelsesbeslutningen eller begæringen eller under møde inden retten at give dem sådan meddelelse om synets eller skønnets genstand og øjemed, som i første stykke nævnt, samt sådan anden anvisning, som måtte udkræves. Skal mændene afgive skriftlig erklæring, bliver der i udmeldelsesbeslutningen eller begæringen eller i en tilførsel til retsbogen, hvoraf udskrift overgives dem, at forelægge dem bestemte spørgsmål til besvarelse.

Stk. 3. Vil foretagelsen af et syn eller skøn medføre tilintetgørelse eller forandring af dets genstand, bør så vidt muligt en del af denne holdes uden for undersøgelsen. Lader dette sig ikke gøre, bør syns- eller skønsmændenes antal ikke være under to.

Stk. 4. De gældende regler om obduktionsforretninger (§ 2) bliver fremdeles stående ved magt.

§ 202. (Ophævet).

§ 203. Udmeldelsesdekretet bliver uden ophold at forkynde for de udmeldte i overensstemmelse med de for vidner givne regler.

Stk. 2. I borgerlige sager skal syns- og skønsmændene give parterne underretning om, når og hvor forretningen foregår, ligesom de også har at meddele parterne genpart af den skriftlige forretning (§ 204) eller dog at give dem adgang til at gøre sig bekendt med den senest 3 dage forinden afhjemlingen.

Stk. 3. Klage over syns- og skønsmænds fremgangsmåde ved deres forretning fremsættes for den ret, for hvilken afhjemlingen skal ske. Denne kan pålægge dem at omgøre eller fuldstændiggøre forretningen.

§ 204. Syns- og skønsmænd afgiver deres forklaring ved en skriftlig, til retten stilet, af mændene underskrevet erklæring. Dog kan retten med hensyn til forklaring, som skal afgives under hovedforhandlingen i straffesager, frafalde krav om skriftlig afgivelse. Yderligere forklaring kan afæskes dem inden retten; findes erklæringen mangelfuld, kan derhos retten pålægge dem at omgøre eller fuldstændiggøre den i en yderligere skriftlig erklæring. Vedrører manglerne erklæringens affattelse, bør retten yde mændene fornøden bistand til deres afhjælpning. Sådant bistand kan også, når mændene ønsker det, og omstændighederne i øvrigt taler derfor, ydes inden det retsmøde, i hvilket afhjemlingen finder sted. Herom skal der da senest i dette retsmøde meddeles parterne underretning.

Stk. 2. Er erklæringen afgivet af et dertil beskikket kollegium, bør møde i retten, hvor sådant skal finde sted, som regel ikke fordres af flere end et af dets medlemmer eller, hvor der er meningsforskel, af et medlem for hver af de meninger, hvori kollegiet har delt sig; dette udpeger selv de medlemmer, som skal give møde. Hvor erklæring afgives af to eller flere syns- eller skønsmænd, bør, hvis mændene ikke er enige, hvert enkelt mening fremgå af erklæringen.

Stk. 3. Afhørelse af syns- og skønsmænd sker efter reglerne om afhørelse af vidner; dog kan mændene som regel overvære hverandres såvel som vidners afhørelse, og det kan af retten tilstedes dem at rådføre sig med hverandre, forinden de svarer.

§ 205. (Ophævet).

§ 206. (Ophævet).

§ 207. (Ophævet).

§ 208. (Ophævet).

§ 209. De om vidner givne regler skal med de lempelser, der følger af forholdets natur, anvendes på syns- og skønsmænd, for så vidt ovenstående forskrifter ikke er til hinder derfor.

§ 210. At syn eller skøn har fundet sted, udelukker ikke fornyet syn eller skøn over samme genstand ved de samme eller, når retten finder det hensigtsmæssigt, andre mænd.

§ 211. Efter rettens nærmere bestemmelse tilkommer der syns- og skønsmændene vederlag for forretningens udførelse og møde i retten samt godtgørelse for afholdte udlæg.

§ 212. (Ophævet).

Kap. 19 a.

§ 213. (Ophævet).

Ordliste

Accessoriske: afledte, tilknyttede.

Affattelse: udarbejdelse, formulering.

Afhjemling: prøvelse og uddybning af syns- og skønsforretningen gennem skønsmandens personlige møde og forklaring for retten.

Almindelige domstole: det er de domstole, som har kompetence til alle sager, der ikke er særligt undtaget.

Ansvar: betegnelse for, at der kan pålægges erstatningspligt efter almindelig erstatningsret. Erstatningspligt kræver, at de almindelige og særlige betingelser herfor er opfyldt.

Behørigt indkaldt: formelt korrekt indkaldt, dvs. skriftligt indkaldt i god tid.

Besigtigelsen: også kaldet åstedforretning. Åstedet er det sted, hvis faktiske tilstand har betydning for sagen, eller hvor skønssagens genstand befinder sig. Åstedforretning/besigtigelsen er undersøgelse på åstedet foretaget af skønsmanden.

Bevisbyrde: at en part har bevisbyrden for et vist forhold, vil sige, at det bliver til partens egen skade, hvis der ikke tilvejebringes tilstrækkelige oplysninger om forholdet.

Bevisoptagelse: at sikre sig bevis. Bestrider en modpart rigtigheden af de faktiske oplysninger som gøres gældende til støtte for et krav, må den, der rejser kravet, i reglen søge at sikre sig bevis for disse omstændigheders eksistens.

Borgerlige sager: retssager, der angår forholdet mellem de enkelte borgere i modsætning til for eksempel straffesager, hvor parterne er staten og den anklagede.

Forhåndstilkendegivelse: på forhånd at give sin vurdering tilkende.

Formel udmeldelse: skønsmanden er formelt udmeldt, når han har modtaget udmeldelsesdekretet.

Forsættelig: med vilje, med fuldt overlæg.

Genstand: det som sagen - syn og skønnet - vedrører, dvs. normalt det byggeri og/eller projektmateriale som sagen handler om.

Habilitet: almindelig habilitet vedrører de generelle betingelse, som kræves for at blive og vedblive at være skønsmand i en sag. Speciel habilitet vedrører de særlige betingelser, som opstilles, for at den konkret foreliggende sag kan afgøres, idet dette at være part i en sag eller stå i et vist nærmere forhold til parterne eller have en interesse i sagens udfald kan bevirke speciel inhabilitet, dvs. at betingelserne for at være skønsmand i sagen ikke er opfyldt. Skønsmændene skal leve op til betingelserne for både almindelig habilitet og speciel habilitet.

Lægge til last: fastsætte, hvem der bærer skylden.

Mangler: betegnelse for, at en salgsgenstands omfang eller egenskaber afviger fra det, som er *betingset i aftalen, garanteret eller forudsat*.

Motiveres i retten: begrundes i retten.

Partsbegæring: når en part anmoder om for eksempel syn og skøn.

Personlig hæftelse: når skyldneren hæfter med hele sin formue.

Retslig udmeldelse: når skønsmanden udpeges ved beslutning ved domstolene, siges udmeldelsen at være retslig, modsat for eksempel skønsmand udmeldt i forbindelse med en voldgiftssag.

Samfundsmæssigt uacceptabelt stort værdispild: når skønsmanden anser det for uforsvarligt ud fra økonomiske eller sikkerhedsmæssige årsager, at der ikke bliver grebet ind.

Skønserklæring: skriftlig erklæring indeholdende skønsmandens besvarelse af skønstemaet.

Skønshandlingen: skønsmandens udførelse af sit hverv.

Skønshæver: den part som anmoder om syn og skøn.

Skønshæver: den part mod hvem syn og skøn anmodes.

Skønstema: spørgsmålene til skønsmanden.

Stadeopgørelse: registreringsforretning, hvor der udfærdiges en registreringsprotokol, hvoraf omfanget og kvaliteten af entreprenørens arbejde fremgår.

Statuering: fastsættelse.

Teknisk erklæring: teknisk redegørelse.

Uagtsom: ikke med vilje.

Udmeldelsesdekret: betegnelse for den beslutning, hvorved den ret, som behandler sagen, udpeger skønsmand.

Uvildighed: upartiskhed, neutralitet.

Verserer: en retssag siges at versere, når sagen er under behandling.

Åstedsforretning: se under besigtigelse.